

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

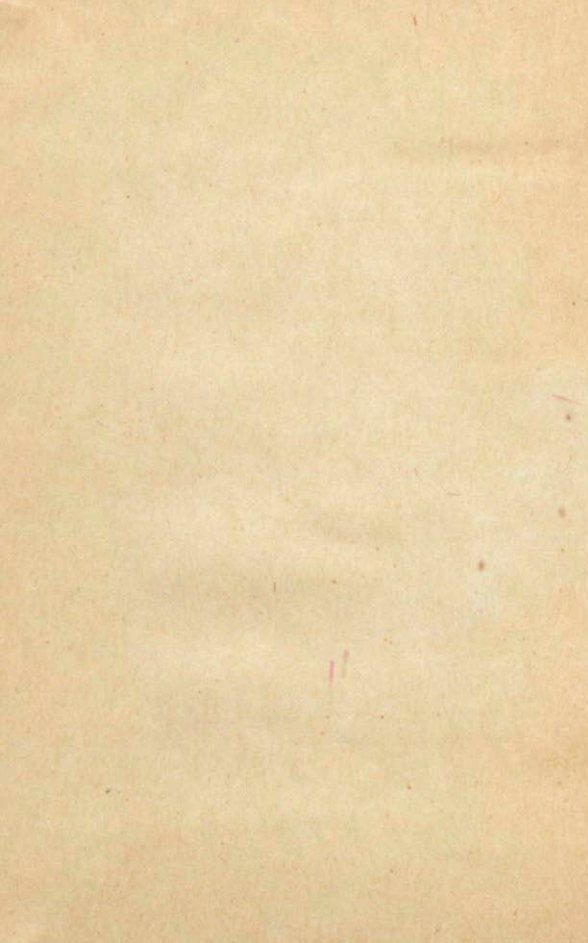
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

192

Zugmaschinen-Puff

2004

135 152

206

48.

Printed in Turkey

3m-13

Ա Ձ Ի Ձ

5

Տ Է Ր Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս

Գ Ա Հ Ա Ն Ա Յ Ն Ը Ն

Մ Ի Ի Ճ Ի Ի Ջ Է Լ Է Ր Ի

Ի Ս Թ Ա Ն Գ Օ Լ Տ Ա

Յ . Մ Ի Ն Ա Ս Ե Ա Ն Թ Ա Գ Ի Ա Ն Է Ս Ի Ն Տ Է

—1865—

(192-4-2)

(31740-42)

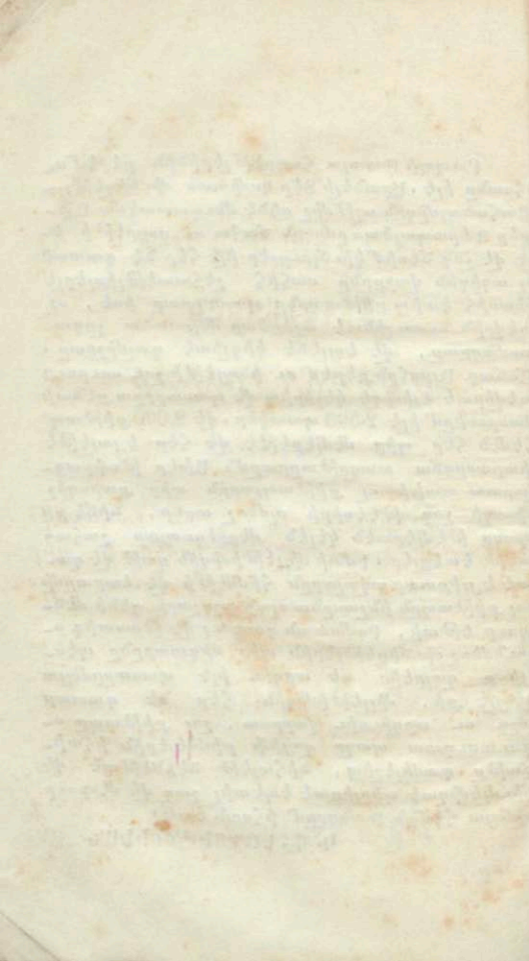

(342
40)

14882-5A

Բապայի Թաալա հաղըթլերինին բերեմ ու
իհասնը իլէ, Երանելի Տէր Գոմիտաս միւճիղէթլ
Քահանայմրղըն ալթմըշ սէնէ մուգատտէմա Աֆ
քեր Գերապայծառըմրղըն ճահտ ու զայրէթի ի
լէ վէ չօգ ճէսիմ կիւճիւքլէր իլէ հէր նէ գատաթ
օլ աղիղին վարքընը սահիհ շէհատէթլիքլէրլէ
թասիհ էտիպ քիթապընը պաստըրը պէնէ, օլ
տէվրին ուսուլինտէ աշիքեար մէյտանա չըգա
րամազըտը, վէ էօյլէճէ կիղլիտէ գալմըշըտը :
Անճաղ Ալլահըն բերեմ ու ինայէթի շու սուրուր
տէվիրտէ էլիմիղէ կէչիբիպ վէ պաստըրըպ քէնտի
մասրաֆըմ իլէ 2,500 պատկեր, վէ 2,000 քիթապ
հէմէն հէր պիր մէմլէքէթէ վէ հէր էյալէթէ
փարասըզճա տաղըթտըրըմ : Ախէր թօփրագ
լարտա տախի օլ քիթապլարըն պիր քարոզիչ
միսալի չօգ թէէսիբի օլմուշ տուր, նիճէ քի
պաղը թէմլէրտէն կէլէն մէքթուպլար շահա
տէթ էտերլէր : Իմտի միլլէթիմիղին զաթ վէ դա
տէ էյիքտար աղալարըն հիմմէթի վէ եարտըմը
շօլ քիթապըն ինչասընա օլան աշղլարը պէնի մէճ
պուր էթտի, Բօմատան գապուլ վէ թաստիղ օ
լունմուշ միւճիղէթլերին պիր մըգտարընը պէօ
յիւք զայրէթ վէ արգիւ իլէ պաստըրմայա
շէօյլէ քի, միլլէթիմիղին հէր նէ գատար
աշղ ու արգիւսիւ վարըսա, շօլ քիթապը օ
գուտուգտա պաղը զայիֆ քիմօէլէրին իհտի
գաթը գալիլէչիպ, նիհայէթ ճէննէթտէ վէ
ճիւմլէմիղտէ պիրլիքտէ էպէտիլ շաղ վէ մէսըուր
օլմայա հէման Թանղըմ իհասն էտէ :

ԿՎ ԵԱԳՈՒԹ ՃՈՒԵԱՆ

Ա Ձ Ի Ձ

Տ Է Բ Կ Ո Մ Բ Տ Ա Ս

Ք Ա Յ Ա Ն Ա Յ Ն Ը Ն

Մ Ի Ի Ճ Ի Ի Ձ Է Լ Է Ր Ի

1. Տիրուհի Ամոնեան շահատեխ
էտէր քի, Աազլը Բճէմ իամինտէ պիր
դատըն օն պէշ սէնէ միւթէմատի պիլա
վէլէտ դալարդտան սօզրա, 1733 սէնէ
սինտէ Բ.գիղ Տէր Աոմիտասըն մէզարընա
քէնտիսինի կէօթիւրտիւլէր, օնտա մէ
զարըն սույունտան իւղէրինէ սէրբէ
րէք, վէ պիր իք իլէ աղիզին մէզարընըն
էթրաֆընը էօլչիւպ, վէ օ իքի մէզ
քիւրէնին պէլինէ պաղլայրազ, տօզուզ
այտան սօզրա պիր էվլատ տիւնեայա կէ
թիրմիշ աիր :

Մէզքիւրէ Տիրուհի, Վէօմիւրճեան
 Ամփտաս, վէ Լնտաղեան Լնտոն հու-
 ղուրունտա պու վուգուաթըն սահիհլի-
 յինէ վէ պու քէրէմի դապուլ էթմիշ օլ-
 տուղունա եէմին իլէ շահատէթ էթմիշ
 տիր: Ա Վէ Վէօմիւրճեան Ամփտաս, վէ
 Լնտաղեան Լնտոն տախի մէրսում: Տի-
 րուհինին քէնտի հուղուրլարընտա եէ-
 մին իլէ շահատէթ էթմիշ օլտուղունու-
 ղիյրտէ իմզա սահիպի Վնաթիպի էս-
 րար վէքիլինին հուղուրունտա եէմին ի-
 լէ թաստիդ էթմիշ տիրլէր:

Պէհ օլտ - 4 Օգոստոս - 1771 .

Վ. Փրանկ. Լնտ. Լնտաթեւան
 Գոնանորդուն Վեթեթ Եմիպի
 Էսրարը:

2. Թէրղի Լըրանոս գըղը Պրիճի-
 տա շէհատէթ էտէր քի, պիր սէնէ միւ-
 թէմատի քէսկին կէօղ աղըրընա տիւ-
 չար օլուպ, 1763 տէ Տէր Ամփտասըն
 մէզարընա ղիյարէթէ կիթմիշ. վէ օնտա
 պու աղիղին մէզարընըն թօփրաղընտան
 վէ սույունտան պիր ճիւղի կէօղիւնէ
 գօյմուլ, վէ օ հաթթա թէքմիլէն իֆա-

գաթ պուլմուշ, վէ օնտան սօղրա պիր
տահա ապլա էօյլէ պիր իլլէթ կէօրմէ-
միշտիր :

Մէզքիւրէ Պրիճիտա պու չիքթիին
սահիճ օլտուղունա, Տէր Սարգիս քա-
հանայ հուղուրունտա եէմին իլէ շահա-
տէթ էթմիշտիր, վէ մէզքիւր Տէր Սար-
գիս տախի զիյրտէ իմզա սահիպինին
հուղուրունտա մէզքիւրէ Պրիճիտանըն
պու չիքմէթիմիւթէսաստըզ եէմին իթ-
միշ օլտուղունու, քէնտի քահանայլըզ ի-
թիպարը իւզէրինէ թաստիզ իթմիշտիր :

Պէէ օլլու . 9 Օգոստոս . 1771 .

(Ի՛շա ա՛նը եւեբէ կէռէ .)

3 . 1743 սէնէսի նոյիմբեր 5 տէ ,
Տէր Կոմիտաս քահանայնըն քէրի-
մէլէրինտէն Սողոմէ նամ քիմէսնէ ,
քէնտի Սագուլ իամինտէ գրղընա օ կէ-
ճէ պու ազիզին մէզարընա կէօյտէն
նուր ինէճէք տէյու սէօյլէմիշ օլարագ ,
վէ Սագուլ տախի վալիտէսինին պու
սէօղիւնէ շիւպհէ կէթիրէրէք , « Աէ ,
իոթէրսին քի հէր կիւն կէօյտէն ա-
թէ՛շ էնսին օնուն մէզարը իւզէրինէ »

տէմիշ : Իմաի պուլ արայլըդ շէֆադ ակթ-
 մաղտանն իքի սաակթ դատար էվլվէլ էթ-
 րաֆ մահալէ ճիւմլէթէն ալթիւսթ օ-
 լուպ , շէյ քրիսթիանլար , գալգըննա-
 թագտանն , վէ տամլարըն իւսթիւննէ չը-
 գըն աղիզ մարտիրոսունն մէզարը իւս-
 թիւննէ կէօյտէն էնէն նուրու թամաշա
 էտին տէյի չաղբրմայա պաշլամըշ տըր-
 լար : Ֆիլ հագիդէ ճիւմլէսի էվլէրի-
 նին թահթարօշու իւղէրիննէ չըգըպ ,
 կէօրմիւշլէր քի բիւշէն պիբ շէօլէ կէօյ-
 տէն աղիզ մարտիրոսունն մէզարը իւղէ-
 րիննէ էնմիշ իտի : Ա է մէզքիւրէ Սագուլ
 քէնտի տախի կէօղիւ իլէ կէօրմիւշ օւ-
 տուղունն բիվայէթ իտէր :

Մէզքիւրէ Սագուլ պուլ հիքեսայէնին
 սահիհ օլտուղուննա պէն զիյրտէ իմզա
 սահիպինին հուղուրունտա եէմին իլէ
 շահատէթ էթմիշ տիր :

9 Յուլի . 1771 .

(Իճու էլէրէ կէպէ .)

4 . Ղիւֆէրեան Լուչիանըն Ալ-
 մաս իսմինտէ պիբ թէյղէսի շահատէթ
 էտէր քի , 1711 սէնէօի , քէնտի պու-

լուսնտուղու էվին զատընընըն զըզը քէն-
տի վալիտէսինին սանտըզընտաքի պու-
լուսան շէյլէրի պիր կիւն օտանըն ի-
չինէ եայմըշ օլտուղուստա , պուսնլարըն
իչինտէ պիր աճայիպ փարլաքըզ միւ-
շահատէ էթմիշ , վէ պու փարլայան նէ
օլտուղուսու արաշտըրտըգտա , դանա
միւլէմմա պիր էսվապ փարչասը օլտու-
ղուսն ֆէրք էթմիշ , վէ դայէթ թաաճ-
ճիւպտէ վէ հէյրանտա դալըպ , տէր ա-
գէպ մէզքիւրէ Ալմասա կիթմիշ պու ա-
ճայիպ հէքմէթի նազլ էթմէք իչին : Օ
տախի պուսնուն նագլինէ շիւպհէ էտիպ ,
վէ ինանմայըպ , քէնտիսի օ օտայա կիթ-
միշ , վէ իչէրի կիրտիքաէ քէնտիսի տա-
խի թաաճճիւպլէ կէօրմիւշ քի , օ դան-
ը էսվապըն փարչասընտան պիր շավգ
չըգայօր : Տօղրու վալիտէսինէ կէթմիշ
վէ օնա կէօսթէրտիքտէ աղնաշըլմըշ
քի պու փարլայան , ազիզ Տէր Ամի-
տասըն դանըր բուպասընըն պիր փարչա-
սըյըմըշ , քի վալիտէսինին սանտըզըն-
տա սագլըյըմըշ :

Մէզքիւրէ Ալմասա շահատէթ իտէր
քի , քէնտիսինին պիր եիւրէք չարփըն-
թըօր օլարագ , վէ հիչ պիր մուալիճէ-

տէն պիր տէվա պուլամայրպ, 1709 սէ-
նէսի պու ազիզին մէզարընա կիթտիք-
տէ, ազիպիսճէ իֆագաթ պուլմուշ,
տուր :

Մէրգուճէ Ալմաս պէն զիյրտէ իմ-
զա սահիպինին հուզուրունտա ազիզ Ա-
ւետարան իւզէրինէ եէմին իթմիշ տիր,
պալատէ զիքր օլունան վուզուաթլարըն
սահիհէն տօղրու օլտուղունա :

Պէէ օւլու . . 9 Յուլի . . 1771 .

(Լուր պալատէ կիպի)

5 . Մէրսուճէ Ալմաս քէզա պէն իմ
հուզուրունտա եէմին իլէ շէհատէթ էթ-
միշ տիր քի, օն տէօրթ եաշընտա օլ-
տուղու զէման (շիմաի սէքսէն եաշընտա
գատար օլարագ) խոստովանանք օլմագ
իսթէմէյիպ, վէ Վաթօլէք քահանայ-
լարըն ազ օլտուղու իչին, վէ պիր տիւ-
զիյէ հալածումլար սէպէպիսէ սագլը
օլտուղլարընտան, հերետիկոս քահանայ-
սընա տախի խոստովանանք օլմագ իս-
թէմէյիպ, մէզքիւրէ Ալմասըն աթալա-
րը քէնտիյէ տէմիշէր քի, կիթսին Տէր
Աոմիտասա խոստովանանք օլտուն, վէ

օ սօնդրա Տէր Առմիտասա կիթաղիմ փէք
էյի օլտու, վէ օնտան ղայէթ էյի նա-
սիհաթլար ալտրմ տէմիշ աթալարընա :

16 Յուլի 1771 .

(Երկու եւերեւէ կէտէ)

7 . Մանա Չամիչ շահատէթ էտէր
քի, քէնտի գրգլարընտան Սրբուհի խ-
մինտէ պիրի պիր կէօղիւնիւն պէպէյին-
տէ պիր չիպան շեգարըպ, վէ պիր սէ-
նէ միւթէմատի քէսկին աղըրլար վէ սը-
ղըլար չէքիպ, վէ պիւսպիւթիւն ամա
գալըպ, էնճամընտա մէղքիւրէ Մարի-
ամ 1715 տէ պու գրգը Տէր Առմիտասըն
մէղարընա կէօթիւրմիւշ, օնտան իֆա-
գաթ քէրէմինի գապուլ էթմէք իւմիտի
իլէ, վէ օրաճըգտա պիրաղ տուա ի-
տուպ, վէ պու աղիղին մէղարընըն թօփ-
րաղընտան պիր մըգտար օսագաթ գը-
ղընըն կէօղիւ իւղէրինէ սիւրիւպ, պու
գրգ աւլա թանըլմաղ հիյյէթտէ էվէ
տէօնմիւշ, վէ թէքմիլէն իֆագաթ պուլ-
մուշ տուր :

8 . Քէզա մէղքիւրէ Մարիամ շա-
հատէթ էտէր քի, Ալան նամինտէ պիր
ատէմին զէվճէսի Հիւմրիւղ իսմինտէ

պիր նիսա օն իքի սէնէ միւթէմատի պի-
լա վէլէտ դալարգտան սօնդրա , էնճամ
1711 սէնէսի , պու աղիղ Տէր Աոմիտա-
սըն շէֆաաէթի իլէ՛Աւլաճտան պիր էվ-
լատ սահիպի օլմագ քէրէմինի դապու-
էթմէք իջիւն օնուն մէզարբնա զիյա-
րէթ էթմէյէ նիյէթ իտուպ , վէ օ-
րայա նէթիշտիքտէ շէօյլէճէ տուա էթ-
միշ . « Աա աղիղ Տէր Աոմիտաա , էկէր
սահիճէն աղիղ իսէն , պանա Աւլաճտան
պիր էվլատ սահիպի օլմագ քէրէմինի ա-
լըվէր , վէ օ սագաթ տախի օլաճագ օլ-
սա , մագպուլում օլաճագ տըր : » Աէ
օ աղիղին մէզարբնըն թօփրաղընտան
պիր ճիւղի վիճուտինէ սիւրիւպ վէ օ-
նուն իւղէրինէ դօնմուշ օլան սուտան
պիր մըգտար իջիպ , էվէ աէօնտիւքտէ
ճամիլէ գալմըշ , վէ պիր դըզ էվլատ
սահիպի օլմուշ , քի թօփալ տիւնեայա
կէլմիշ , վէ պէօյիւտիւքտէ ճիւսնիւ ըի-
զասը իլէ մայրապետ օլմուշ :

Պունլարբն ճէմիսինին սահիճ օլտու-
ղունա պէն իմզա սահիպինին ճուղու-
րունտա մէզքիւրէ Մարիամ եէմին իլէ
շտճատէթ էթմիշ տիր :

6 Յունի . 1771 .

(Իճա էլէրէ նիւն .)

9 . Բեթրօնիւլա Միրան Տէր Առ-
միտասըն գրղ թարաֆընտան թօրնու շա-
հասէթ էտէր քի , 1748 տէ քէնտի Գը-
րիգոր իամինտէ պիր օղլու պիր ևաշըն-
տա իքէն պիր հաֆթա զարֆընտա էօյ-
լէ պիր քէսկին խասթէլիյէ տիւշմիւշ
քի , մէգքիւրէ վալիտէսի տիւղէլէճէ-
յինտէն իւմիւտինի գաթ իտուպ , վէ
հանկը աղիզին շիֆաաթինէ սըղընա-
ճաղընը այըրտ իտէմէյոււպ թէլաշ իտէր
քէն , պիր բիւյայա տալըպ քէնտինէ
պիր ատամ կէօղիւքմիւշ , վէ « Այվլա-
տընըն էօմբիւնիւ պէնտէն պիլ , վէ օ-
նու պէնիմ մէզարըմա կէթիր » տէմիշ :
Օլ վազըթ պու Բեթրօնիւլա օնուն
քիմ օլտուղունու սիւալ էթտիքտէ , օ
քէնտի իամի Տէր Առմիտաս քահանայ օլ-
տուղուն ճէվապ վէրմիշ : Օլ անտէ մէգ-
քիւրէ պու թարղ ատէթտէն խարըճ
պիր բիւյատան խէյֆ ու ֆիւթուրա
կիրիֆթար օլուպ . օ աղիզէ վատ իտէր
էվլատընը անըն մէզարընա զիյարէթէ
կէօթիւրմէյէ , վէ իշթէ պագարսըն քի
չօճուգ պիրտէն պիրէ աղլամաղա պաշ-
լար , վէ տէրագէպ իֆագաթ քէսպ ի-
տէր :

10 • 1771 Յունիս 3 • Պալատէ զեքր
օլուկնան Քեթրօնիլլա քէնտիսի պիզզաթ
աղիզ Մուտարան իւզէրինէ եւմին իտէ-
րէք շէհատէթ էթմիշ տիր պու հիքմէ-
թին սահիհէն սօղրու օլտուղուկնա :

(Իշու էւերէ հէտէ •)

11 • Պու զիյրտէքիվուգուլաթ 1762
սէնէսի վուգու պուլմուշ տուր :

Աիւզիւքճի Քուտա քէրիմէսի Աա-
տարինէյէ պիր նիւզուլ իսապէթ ի-
տուպ, սօլ կէօզիւնիւ պիւսպիւթիւն
ամա իթմիշ, վէ եիրմի տէօրթ սաաթ
տիլի թուլթուլմուշ, վէ աղզը տախի սօլ
թարաֆընա չարփըլմըշ, վէ պիր չօդ
մէշհուր հէքիմէրէ քէնտիյի պագար-
ըպ, վէ էն Փայիտէլի մուալիճէլէրի
գուլանտըգտան սօղրա, եինէ իլէրքի
սաղլըզընը էլէ կէթիրէմէմիշ : Ամաի
խասթէլիյինին իւչիւնճիւ այընտա բիւ-
յասընտա Տէր Աոմիտաս քէնտիսինէ
կէօրիւնիւպ, մէզարընա զիյարէթ էթ-
մէյի էմը իթմիշ, վէ արզու իթտիյի
սաղլըզըն օնտա պուլաճազընը վատ իթ-
միշ : Աէզքիւրէ տախի իքի կիւն սօնդ-

բա քէնտի իբի հէմշերէլէրի իլէ զեբբ
 օլան մահալէ կիտիպ վէ պիրազ տուա
 իտուպ , վէ Մլլահտան շէֆաաթի իլէ
 արղու իթտիյի սաղլըղը ալը վէրմէսի
 իչինն աղիզէ բիճա իթմիշ : Այլէ տէօն
 տիւքտէ պու աղիզին շէֆաաթինին ֆա
 յիտէլէրինի կէօրմէյէ պաշլամըշ , վէ
 իւչ կիւնտէն սօնըղա թէքմիլէն իֆա
 դաթ պուլմուշ :

Մէզքիւրէ պու հիքեսայէյի քէնտի
 պիզղաթ հուզուրու մուզտավէ Քէօմիւր
 ճեան (Սօզմօ) Աոմիտաս , վէ մէզքիւրէ
 Աատարինէնին Ողիմպիա հէմշերէսի հա
 ղըր պուլուէնտուգլարը հալաէ կէմին ի
 լէ թաստիգ իթմիշ , վէ սահիհ օլտու
 ղունա թէէմին իթմիշ տիր :

Յ՛ւէէ՛ Արեղիսիոյոս Մարկեանոսպօլսոյ
 Առաքելական Փոխանորդ .
 Առարանդնոսպօլսոյ .

12 . Պու զիյրտէքի վուզուաթ 1767
 սէնէսի Մայիս այընտա օլմուշ տուր :

Սատէթ նամինտէ պիր դատըն պէշ
 սէնէ մըզտարը բահմ իլլէթինէ տիւ
 չար օլուպ , վէ օլ դատտր վազըթ դուլ

Հանտըլը տիւրլիւ իլաճլարըն մէֆճում
սուզլուղունու տէրք իտիպ , 1767 սէնէսի
Տէր Առմիտասըն մէզարընա զիյարէթէ
կիթմէյէ նիյէթ էթտի : Օրայա կիթ-
տիքտէ պիր ճիւզի տուա էտիպ , վէ օ
աղիզին մէզարընըն թօփրաղընտան պիր
փարչա եռտուպ , անինտէ իֆազաթ
քէսպ էթտի , վէ պիր տաճա օ իլլէթի
ասլա կէօրմէտի :

18 Մայիս . 1771 . Իսնէֆղտէն .

(Իսլա էլէրէ կէտէ .)

13 . Պու զիյրտէքի վուղուաթ
1749 սէնէսի օլմուշ տուր :

Ետիրնէլի Շմառն իամինտէ պիր
քիմսէնին Սառա իամինտէ պիր գըղը
շաճատէթ էտէրքի , Պեարոս իամինտէ
պիր օղլան , Օարֆճը Վիմա մայրապետ
տայրսը , տիլսիզ վէ մէճնուն տիւնեայա
կէլմիշ օլուպ , իւչ տէֆա Տէր Առմիտա-
սըն մէզարընա կէօթիւրտիւլէր , վէ իլթ
տէֆա օ զիյարէթտէն տէօնտիւքտէ
պաղը ուֆագ թէֆէք լուղէթլէր թէ-
լաֆֆուզ էթմէյէ , վէ օնտան սօղըս
արթըգ աղար աղար լագըրտը էթմէյէ

պաշլատը, վէ տիլի քեամիլէն աչըլար :

Պիզ զիյրտէ իմզա սահիպի,
Թաստիգ իտերիզ քի, մէզքիւրէ Սառա
պու զիքր օլուանն հիքեայէնին սահիհ
օլտուղուանու եէմին իլէ շահատէթ էթ-
միշ տիր :

Պուանուս պէօյլէ օլտուղուանամիւպէյ-
յին . . .

18 Մայիս . 1771 . Խանէֆզարէն .

(Ինչու էլերէն Կէրէն .)

14 . Պու զիյրտէքի վուղուաթ 1736
սէնէսի վուղու պուլմուշ տուր :

Մաթոս օղու Մանտոն շահատէթ ի-
տեր քի Պետրոս իսմինտէպիր գարըն-
տաշը եէտի եաշընա գատար ասլա պիր
լուղէթ պիլէ սէօյլէյէմէզ օլուպ, էնճա-
մընտա փէտէրի պիւսպիւթիւն իւմիտի
գաթ իտուպ, Տէր Աոմիտասըն մէզարը-
նա կէթմէյէ նիյէթ իթմիշ, վէ օրայա
կէթտիքտէ պիր ճիւզի տուա իտուպ վէ
մէզքիւր ազիզին մէզարընըն թօփրա-
ղընտան վէ սույունտան չօճուղուն աղ-
զընա գոյուպ, էվէ տէօնտիւքտէ ճէմիի
կէօրէնլէրին թէհայյիւրինի միւճիպ
օլաճագ տերէճէտէ լագըրաք էթմէյէ
պաշլամըշ :

Մէզըբիւր Մատն պիզիմ հուղու-
րումնուղտա եւմին իլէ շահատէթ էթ-
տի պու պալատէ դէբր օլան վուգուա-
թըն սահիհէն պէօյլէ օլտուղունա :

Պունուն պէօյլէ օլտուղունու միւ-
պէյյին . . .

(Իհա եւերե եւե .)

15 . Պու զիյրտէբի վուգուաթ 1748
սէնէսի նոյեմբեր 6 տա վուգու պուլ-
մուշ տուր :

Տուրսուն գրգը Կատարինէ շահա-
տէթ էտէր քի , թէրէղա իսմինտէ պիբ
թօնու , պիբ եաշընտա իքէն պիբ տիւ-
զիյէ իքի այ գատար աղւայրայ չարփը-
նըր , վէ տիւրլիւ պիհուղուրլուղլար
կէօսթէրիբ իտի , վէ հէր նէ գատար
մուալիճէ օլունմուշ իսէ ճէմիսի քեար
իթմէյիպ , մէզբիւրէ պէօյիւք վալի-
տէսի 1748 սէնէսի , պու չօճուղու Տէր
Կոմիտասըն մէզարընա կէօթիւրմէյէնի-
յէթ էթմիլ , վէ օրայա կիտիպ , պու
աղիզին մէզարընըն թօփրաղընտան վէ
սույունտան պիբ մըգտար պու չօճու-
ղուն իղէրինէ գօյմուշ : Օլ վաղըթ

Տիբուէթըն պիր թարգլւս չօճուգ անին տէ տիւղէլմիշ :

16 . Պու զիյրտէքի վուղուաթ 1750 սէնէսի Ապրիլ 16 տա Սարթա յա վուղու պուլմուշ տուր :

Մէզքիւրէ շահատէթ տախի էտէր քի , քէնտինին 13 եաշընտա պիր ճան էվլատը օլարագ , պու չօճուգ պիր տէ Փա պիր էօլիւ կէօրմիւշ օլտուղու ի չին , իքի հաֆթա միւթէմատի կէօղիւնէ պիր թագըմայգըրը շէյլէր կէօրիւնիւր , ազլար վէ չաղըրըրըմըշ : Անճա մինտէ մէզքիւրէ պու չօճուղու Տէր Կոմիտասըն մէզարընտան կէթիրմիշ օլտուղու սու իլէ եաշատըդտա տէր ագէպ տիւղէլմիշ . վէ պիր տահա ասլա օ միսիլլի շէյ կէօրմէմիշ :

Պիզ զիյրտէ իմգա սահիպի թաստիգ իտէրիզքի , մէզքիւրէ գատըն պու վուղուաթլարըն պալատէ հիքեայէ օլունտուղու կիպի սահիհէն տօղրու օլտուղունա եէմին իլէ հուղուրումուղտա շահատէթ էթմիշ տիր :

Պունուն պէօյլէ օլտուղունա պինաէն . . .

18 Մայիս . 1771 . Խանէօնդրէն .

(Իհա էլէրէ կէպի .)

17 : Պուզիյրտէքի վուզուաթ 1742 սէնէսի Մարտ այրնտա վուզու պուլմուշ տուր :

Պաղրիմ Ինկիլիզ նամինտէ պիր դատրն շահատէթ էտէր քի , քէնտի Աղիսարեթ իամինտէ 6 եաշընտա պիր դըզընըն պիր կէօղիւ չիչէք հաստէլիյինտէն գափանմըշ օլարագ , վէ իւչ սէնէ միւթէմատի ամա դալըպ , էնճամինտէ մէզքիւրէ դատրն Տէր Աոմիտասըն շիֆայէթ ճիլիյինէ սըղընմըշ , վէ պու Աղիզ մարտիրոսուն մէզարընտան կէթիրմիշ օլտուղու սույուլան օնուն կէօղիւնիւ եայգատըգտա , ճէմիի հազըր օլանարըն թաաճճիւպիսի միւճիպ օլարագլ անինտէ չօճուղուն կէօղիւ աչըլմըշ տըր :

18 . Պուզիյրտէքէ վուզուաթ 1736 սէնէսի Մարտ այրնտա վուզու պուլմուշ տուր :

Մէզքիւրէ շահատէթ տախի էտէր քի , քէնտի Տալիթա իամինտէ պիր դըզը սէքիզ սէնէ միւթէմատի տիւնեայա էօլիւ էվլատ կէթիրիւ իմիշ : Ենճամինտէ մէզքիւրէ Ինկիլիզ դատրն պունու Տէր Աոմիտասըն մէզարընա զիյա-

բէթէ կէօթիւ րմիւշ, վէ շէֆասթի իլէ
արդու էթտիյի քէրէմի գապուլ իթ-
միշ :

Պիզ զիյրտէքի իմզա սահիպի թաս-
տիզ էտէրիզքի, մէզքիւրէ Պաղըիմ
Խնկիլիզ նէմին իլէ շահատէթ էթմիշ
տիր պալատէ հիքնայէ օլան վուզուա-
թըն այնը իլէ տօղրու օլտուղունա :

Պունուն պէօլէ օլտուղունու միւ-
պէյյին . . .

18 Մայիս . 1771 .

(Լոշա էլէրէ կէպէ .)

19 Պու զիյրտէքի վուզուաթ 1765
սէնէսի վուզու պուլմուշ տուր :

Թօսուն գրզը Պուրսալը Վարդուհի
իամինտէ պիր գատըն շահատէթ էտէր
քի, Պրուսատա 15 հաշընտա, վէ Յա-
րութիւն իամինտէ պիր պիրատէրի օլուպ,
պու չօճուգ օնտա ըսրթմատան թու-
թուլմուշ, վէ իւջ սէնէ միւթէմատի
չէքմիշ, վէ հէրնէ գատար իլաճօլուն-
մուշ իսէ ասլա պիր վէֆա իտէմէյուպ
հէքիմլէր տախիէլինի չէքմիշ : Պու սէ-
պէպէ մէպնի մէզքիւրէ Վարդուհի օ-

345
30

14882-8
B-28841

նունն եկերինէ քէնտիսի Տէր Առմիտասըն
մէզարընա կիթմէյէ նիյյէթ գօյմուշ :
Վէ օրայա կէթտիքտէ , պու աղիզ մար-
տիրոսոա պիր ճիւղի տուա իտուպ , Աւ-
լահտանն շէֆայէթճիլիյի իլէ գարընտա-
շընըն սաղլըղընը ալըվէրմէսի իչինն բի-
ճա էթմիշ : Վէ պիրազ սօնղրա հասլէր
ալմըշ քի , քէնտիսինինն աղիզ Տէր Առ-
միտասա զիյարէթէ կիթտիյի հաֆթա ,
գտրտաշը տախի Արուսատա թէքմիլէն
իֆագաթ քէսպ իթմիշ :

20 . Մէզքիւրէ Վարդուհի քէզա
շահատէթ էտէր քի , Աատարինէ իամին-
տէ քէնտի պիր , կէլինի , Արուսատա
պիր սէնէ պիր տիւղիյէ պայըլմագ իլ-
լէթինէ տիւչար օլուպ , մէզքիւրէ
Վարդուհի պալատէ զիքր օլանն գարըն-
տաշընըն հաստէլիյինէ շիֆա տիլէմէք
իչինն Տէր Առմիտասըն մէզարընա զիյա-
րէթէ կիթտիյինտէ , պու Աատարինէ
կէլինինինն տախի տիւղէլմէսի իչինն մէզ-
քիւր աղիզէ տուա իթմիշ . վէ պատէհու
Արուսատան խապէր ալմըշ քի , օ Տէր
Առմիտասա կիթտիյի հաֆթատա մէզ-
քիւրէ կէլինի տախի իֆագաթ պուլ-
մուշ :

Պիղ զիյրտէ իմզա սահիպի թաստիգ
խտէրիզ քի, մէզ քիւրէ Ա արդուհի պա-
լատէ հիքեայէ օլան վուգուաթըն այնը
իլէ սահիհ օլտուղունա եւմին իլէ շահա-
տէթ էթմիշ տիր:

Իշպու վուգուաթըն պէօյլէ օլտու-
ղունա մէպնի . . .

18 Մայիս . 1771 . Խանէֆդուէն .
(Իօղա էւերէ էֆուէ .)

21 . Պուզիյրտէքի վուգուաթ 1707
սէնէսի Այյեմբեր 7 տէ վուգու պուլ-
մուշ տուր :

Ազարեան Վտեփանըն վալիտէսի
Մարիամ իսմինտէ պիր գատըն հիքեա-
յէ էտէր քի, քէնտի Մեղօն իսմին-
տէ խըսըմլարընտան պիրի հերետիկոս
հալինտէ իքէն, Տէր Աոմիտասըն միւ-
պարէք թէնինի մէղարա կէօթիւրտիւք-
լէրի արատա բասթ կէլիպ, վէ օ զիյ-
գըյմէթ եիւքիւ թաշըմա թալիինէնա-
յիլ օլուպ, եանընտա օլան պիր մաի
եաղլըղընը մարտիրոսուն գանընա պա-
թըրմըլ . վէ էվէ տէօնտիւքտէ անը էվ-
տէքիլէրէ կէօթէրմիշ : Մէզ քիւրէ

Մարիամ քէնտի տախի օնու կէօրմիւշ
օլտուղունու բիւլայէթ էտէր : Պատէ-
հու օ եաղլըղը պիր գութույա դօյուպ,
պիր գաչ կիւն սօնղրա պիր կէճէ անը
աչարգտա , ղայէթ թաաճճիւպլէ կէօր-
միւշ քի , օ գութուտան պիր բիւշէն շաֆդ
տըր սաչըլըյօր , վէ պուշաֆդըն միւս-
թաղիլ օ եաղլըգտան չըգայօր օլտուղու-
նու միւշահէտէ իթմիշ : Վէ իրթէսի
կիւն պու կէօրտիւյիւ միւճիղաթը ճէ-
միսինէ նազլ էթմիշ , վէ մէղ քիւրէ Մա-
րիամ պու միւճիղաթըն նազլինի պիղ-
ղաթ օնուն աղղընտան իշիթմիշ օլտու-
ղու սէպէպէ սահիհ շահատէթ էտէպի-
լիր : Պու վուղուաթտան պիր գաչ
սէնէ սօնղրա , մէղ քիւր Մեղքօնուն ճէ-
մի ֆամիլեսսը հերետիկոսլուղու թէրք
խուպ , քէնտիսի Մեղքօն տախի Սուրբ
Ֆրանչիսկոսուն քիւչիւք թապիր օլու-
նան կարգընա կիրիպ , Գրիգոր իսմինի
ալմըշ , վէ Իզմիրտէ պիր չօդ հալա-
ծումլար չէքտիքտէն սօնղրա , էնճամ
հուլմայա կիթմիշ , վէ օնտա ղայէթ
աղիղ պիր էօլիւմ իլէ էօմբիւնիւ խի-
թամ էթմիշ : Մէղ քիւրէ շունու տախի
նազլ իտէր քի , մէղ քիւր շ . Գրիգոր-

տան քէնտի Իզմիրտէ օլտուղու վադիթ
օ զիբր օլան նաղլըղը քէնտիսի իսթէմիշ
օլուպ, ճէվապ ալմըշ օնտան քի, օ
մասունք (Պէկ օղլու Սուրբ Լնտոն քի-
լիսէսի) Պրան չիսկան կրօնաւորլարընըն
մաղաղասընտա օլան պիր տօլապ տէ-
րունիստէ պիր դսւթու իչինտէ օլարադ
հըֆղ օլմուշ տուր: Վէ պու մասունք-
տան Ը. Լնտոն Ս. իսմինտէ պիր կրօ-
նաւորուն մալիւմաթը վար տըր տէյի:

Մէզ քիւրէ Մարիամ, պալատէ հի-
քնայէ օլան վուգուաթլարըն սահիհէն
վէ այնը իլէ տօղրու օլտուղունա պիզ
ղիյրտէ իմզա սահիպինին հուզուրու-
մուզտա նէմին իլէ շահատէթ էթմիշ
տիր:

11 Լ. Կրէլ. 1771. իսնէօղպէն.

(Ինզա էլէրէի կէպէ.)

22. Պու զիյրտէքի վուգուաթ 1742
սէնէսի Մայիս այընտա վուգու պուլ-
մուշ տուր:

Չէօմլէքճի Սօղա իսմինտէ պիր դա-
տըն շահատէթ էտէր քի, քէնտի
Մարիամ իսմինտէ վալիտէսինին սօլ
կէօղիւնտէ պիր սիվիլճիբ փէյտա օլուպ,

օլ գատար պէօյիւմիւշ քի պիւթիւն կէօ-
 զիւնիւ գաբաթմըշ . իմտի մէզքիւրէ
 պէօյլէճէ հէքիմլէրտէն թէրք օլտու-
 ղուն կէօրաիւքտէ , տիւղէլմէսինտէն իւ-
 միտի գաթ իտուպ , պօւ հաստէլիյինին
 ալթընճը այրնտա , Տէր Առմիտասըն
 շէֆաէթճիլիյինէ սըղընըպ , օնուն մէ-
 զարընա կիթմէյէ նիյէթ գօմուշ : Իմ-
 տի օրայա եէթիշտիքտէ պիր մըգտար
 տուա իտուպ : վէ աղիզին մէզարընըն
 թօփրաղընտան վէ սույունտան պիր ճիւ-
 զի սագաթ կէօզիւնէ սիւրիւպ , էվէ
 տէօնմիւշ , վէ եալընըղ իւչ կիւն զար-
 ֆընտա ազար ազար թէքմիլէն կէօզիւ
 աչըլըպ իֆագաթ պուլմուշ :

23 . Պու զիյրտէքիվուգուաթ 1732
 սէնէօի Ղեկտեմբեր այրնտա վուգու
 պուլմուշ տուր :

Մէզքիւրէ Բօզա քէզա շահատէթ
 էտէր քի , քէնտի Խօրայէլ իմինտէ պիր
 պիւրատէրի պէչէլ տօղմուշ օլուպ , աօ-
 գուզ եաչընա եէթիշմիշ օլտուգտա տա-
 խի եիւրիւյէմէզ իմիշ , վիտէրի ճէմի
 մուալիճէլէրին աօլա ֆայիտէ իթմէ-
 տիյինի կէօրաիւքտէ , օնու Տէր Առմի-
 տասըն մէզարընա կէօթիւրմիւշ , վէ օ-

ըաճըգտա պու աղիղէ տուա իտուպ ,
օնուն մէզարընըն թօփրաղընտան վէ
սույունտան պիր ճիւղի պու սագաթ
էվլատընըն իւղէրինէ դօյուպ , օրա-
ճըգտա ճէմիի հազըր օլանլարըն թէ-
հայյիւրինի միւճիպ օլաճադ տէրէճէ-
տէ անինտէ իֆագաթ քէրէմինի գա-
պուլ իթմիշ :

24 . Պուղիյրտէքի վուգուաթ 1766
սէնէսի Սեպտեմբեր այընտա վուգու
պուլմուշ տուր :

Քէզա մէզքիւրէ Ռօղա շահատէթ
էտէր քի , ալթը սէնէ ադտէմ քէնտի-
սի ըսըթմալը հիւմմատան թութու-
լուպ , սօնղրատան ատի ըսըթմայա վէ
պատէհու սարըլըղա շէվիբիշ , վէ էն-
ճամինտէ սըսղալըղա գարար վէրմիշ ,
Պու հիյյէթտէ իքէն ճէմիի մուալի-
ճէլէր ապա քեար իտէմէղ օլուպ , վէ
հաթտա հաստէլիյինին իքինճի սէնէ-
սի հէքիմլէրտէն աախի իւմիտսիղ պիր
իլէթ կիպի թէրք օլունուպ , մէզքիւ-
րէ արթըղ պու իւմիտ քէսիքլիյինտէ
քէնտինին պալատէ հիքեսյէ օլան քէ-
րէմլէրի կէօրտիւյիւնտէն , պիւթիւն
ումուտունու Տէր Ամիտասըն շէֆաէթ-

Ճիւղիցնէ դամուշ, վէ օնուն մէզարընա
զիյարէթ էթմէյէ նիյյէթ էթմիշ:
Ֆիլ վազը, քէնտիսինի պիր թէճկէրէ
իչինտէ մէզ. քիւր մէզարա կէօթիւրմիւշ-
լէր, օնտա պու ազիզ Ալլահն գուլու-
նա պիր ճիւղի տուա իտուպ, վէ օնուն
մէզարընըն թօփրաղընտան վէ սույուն-
տան պիր մըգտար իւզէրինէ գոյուպ,
անինտէ քէնտույի պիր ազ խաֆիֆլէն-
միշ տույմուշ: Ա է օ կէլտիյի թէճկէ-
րէյէ ասլա հաճէթի գալմայարագ էվէ
տէօնմիւշ, վէ օն կիւն զարֆընտա ա-
զար ազար կէրէթ շիշկինլիյի, վէ կէ-
րէթ իլլէթին պէշարէթի նապէտիտ օլ-
մուշ:

25 • Պու զիյրտէթի վուգուաթ 1757
սէնէսի վուգու պուլմուշ տուր,

Մէզքիւրէ Րօզա թէքրար շահատէթ
էտէր քի, քէնտիսինին Տէր Աոմիտասըն
մէզարընտա պուլունտուղու անտէ կէօր-
միւշ քի, օրայա պիր թէճկէրէ իչին-
տէ պիր Միւսլիման գատընը կէթիր-
միշլէր: Պու սէֆիլ իքի սէնէտէն պէ-
րու սագաթ օլուպ, ասլա եիւրիւյէ-
մէզ իմիշ. վէ օ Րօզանըն հուզուրուն-
տա ազիզ Տէր Աոմիտասըն շէֆատէթինի

տիլէտիքտէ , անինտէ թէքմիլէն իֆա-
դաթ քէսպ իթմիշ , շէօյլէ քի քէնտի-
նին կէլմիշ օլտուղու թէճկէրէյէ ասլա
հաճէթի դալմայարագ սաղ սէլիմ էվէ
տէօնմիւշ :

Պու պալատէ բիվայէթ օլուենան
վուդուլաթլարըն սահիհէն վէ այնը իլէ
տօղըու օլտուղունա մէղքիւրէ Վօզա
պիզիմ հուղուրումուզտա եէմին իլէ շա-
հատէթ էթմիշ օլտուղունա մէպնի . . .

15 Մայիս . 1771 .

(Ռճա էւերէ կեդե .)

26 . Պու զիյրտէքի վուդուլաթ 1747
սէնէսի Մայիս այընտա վուդուլա կէլ-
միշ տիր :

Անրսէսեան թէօտորա իսմինտէ պիր
գատըն շահատէթ էտէր քի , պիր սէնէ
միլթէմատի քէսկին պիր մէրագա միւպ-
թէլա օլուպ , վէ օլ անէտէկին գուլա-
նըլան մուլիճէլէրին մէֆհումսուզ օլ-
տուղուն կէօրիւպ , էնճամինտէ քէնտի
սաղլըղընտան իւմիտի գաթ իտէրէք ,
Տէր Աոմիտասըն մէղարընա զիյարէթ
իթմէյէ նիյյէթ գօմուշ : Վէ օրայա

վասլ օլտուղատա , պիր աղ տուլա իտուլա ,
վէ մէզ քիւր մէղարըն սույունա , օնուն
թօփրաղընտան պիր աղ դոյուլա վէ ի-
չիպ , տէր աղապ տիւչար օլտուղու իւ-
լէթտէն գուրթուլմուշ :

27 . Պու զիյրտէքի վուղուլաթ 1770
սէնէսի Սեպտեմբեր 17 տէ վուղու
պուլմուշ տուր :

Պալատէ զիքր օլան գատրն քէզա
շահատէթ էտէր քի , 1770 սէնէսի օն
այ միւթէմատի բահմ իլլէթինէ տիւ-
չար օլմուշ օլարագ , օլ գատար վագրթ
գուլլանըլան ճէմի թէճրիւպէլի իլաճ-
լար պիհուտէ օլուպ , վէ իւմիտսիզ
պիր խասթէլիք կիպի հէթմէր տախի
էլ չէքիպ , սօն սօնու լաղըրտը իտէմէ-
յէճէք քէթթէյէ վասլ օլմուշ : Կն-
ճամինտէ պէօյլէճէ էօլիւմ իլէ քէնտի
աղըրլարընա խիթամ վէրմէյէ պէթէր
իքէն , իւմիտինի Մլլահա գօյուլա , Տէր
Կոմիտասըն շէֆատէթ ճիլիյինէ սըղըն-
մըշ . վէ օլ տագիդէ , հէմ լիսանը ա-
չըլմըշ , վէ հէմ տախի անինտէ իֆա-
գաթ պուլմուշ :

28 . Պու զիյրտէքի վուղուլաթ 1767
նոկտեմբեր այընտա վուղու պուլմուշ
տուր :

Քեզա մեղքիւրէ գատրն շահատէթ
 էտէր քի, 1767 տէ Գեորգ վէ Յարու-
 թիւն խամինտէ քէնտի իքի էվլատլարը
 սովուգը սըթմատան թութուլմուշ օ-
 լուպ, իւչ այ պիրտիւղէյէ օ խասթէ-
 լիյի շէքմիշլէր, վէ հէր նէ մուալիճէ
 օլմուշ խէ, ճէմիտիտէ քեար իթմէյուպ
 էնճամինտէ մեղքիւրէ թուօտորա պուն-
 լարըն տիւղէլմէսինտէն գաթիիւմիտ օլա-
 րագ, Տէր Աոմիտասըն մեղարընա զիյա-
 րէթ էթմէյէ նիյյէթ էթմիշ, վէ օ-
 րայա նէթիշտիքտէ սըտգ իլէ Տէր Աո-
 միտասըն շէֆատէթճիլիլիյինէ սըզընարագ,
 օ ազիզին մեղարընըն սույունա պիր
 մըգտար թօփրաղընտան գարըշարըրպ
 վէ իշիլիպ, պու իքի էվլատլարը տա ա-
 նինտէ օրատա տիւչար օլտուղլարը իւ-
 լէթտէն տիւղէլմիշլէր: Այ պիր տաճա
 ասլա օ միսիլլիւ տէրտ կէօրմէմիշլէր:

29. Աու զիյրտէքի վուգուաթ 1747
 սէնէսի Յունիս այընտա վուգու պուլ-
 մուշ տուր:

Ինճամինտէ մեղքիւրէ թուօտորա
 շահատէթ էտէր քի, 1747 սէնէսի,
 թուրղի Ատեփան տէնիլէն պիր ատամըն
 էհլէ Տիրուհի խամինտէ պիր գատրն,

պիր սէնէ միւթէմատի սօլուգ ըսըթմատան թութուլմուշ օլուպ, վէ ադըպէթ հէքիմլէր տախի քէնտուսինստէն էլ չէքիպ, էնճամինտէ Տէր Կոմիտասըն մէզարընա կիթմէյէ նիյյէթ գօմուշ, վէ օրայա վասլ օլտուգտա պիր աղ տուա իտուպ, վէ մէզքիւր մէզարըն թօփրադընը պուս իտուպ, անինտէ օրատա ըսըթմասը եինէ թութմուշ լաքին օնտան սօնդրա պիր տահա ասլա կէլմէմիշ :

Մէզքիւրէ թօտորանըն պիզիմ հուզուրումուգտա պու պալատէ մէզքիւր վուգուաթլարը հիքեայէ իտուպ, պունլարըն սահիհէն պէօյլէ օլտուղունա եէմին իլէ շահատէթ էթմիշ օլտուղունու միւպէյեին . . .

18 Մայիս • 1771 • Խանէֆդըն .

(Իհլա էլէրէ կէդէ .)

30 • Պուզիյրտէքի վուգուաթ 1752 սէնէսի վուգու պուլմուշ տուր :

Սուչի Լանտաղեան իսմինտէ պիր քիմսէ շահատէթ էտէր քի, 1752 սէնէսի Սանտալճը Կոմիտաս նամինտէ պիր ա-

տամբնն Ղազարոս իսմինտէ պիր օղու-
նու կէօրմիւշ քի ալթըր եաշընտա օլա-
րագ, պիր կիւն վալիտէօինտէն տայագ
եէմիշ օլտուղու սէպէպէ պիր հաֆթա
միւթէմատի տիլի թութուլմուշ վէ աղ-
ղը չարփըլմըշ ըմըշ, պու վուգուաթ-
տան պիր դաջ կիւն սօնղրա եինէ մէզ-
քիւրէ Սուլէի Ննտաղեան կէօրմիւշ քի
օլ չօճուդ թէքմիլէն օ իլլէթլէրինտէն
գուրթուլմուշ: Պու սէպէպէ մէզքիւր
Ղազարոսուն փէտէր վէ մատէրինէ հա-
լի քէյֆիյէթի սիւալ իթտիքտէ, ճէ-
վապ իթմիշլէր քի, չօճուղու Տէր Ար-
միտասըն մէզարընա կէօթիւրմիւշլէր,
վէ օնուն թօփրաղընտան պիր ճիւղի չօ-
ճուղուն պաշընա դօյմուշլար, վէ օ մէ-
զարըն սույունտան պիր աղ օնա իչիւր-
միշլէր, վէ անինտէ աիւղէլմիշ: Մէզ-
քիւր Սուլէի Ննտաղեան պու պալատէ-
քի վուգուաթըն սահիճ օլտուղունու
քէնտի եէմին իլէ հուղուրումուղտա
թաստիգ էթմիշ օլտուղունա մէպնի . . .

Պէէ օղու . 16 Յունիս . 1771 .

Ս. Փրանկ . Անտ . թարգմ

Առատելման քիտանորդոն

սըրտեմիւշ վէտէլէ :

31 • Աբիկ զատէ Պետրոս իսմինտէ
վէ ասիթանէտէ միւթէմէքքիւն Արմէնի
թիւճճարլարընտան պիր քիմսէնին 1757
սէնէսինտէ օթուզ կիւն միւթէմատի
կէօզլէրի քէսկին աղըըյըպ վէ գանլա-
նըպ ազմայա պաշլամըշ, վէ պիր չօդ
իլաճլար վէ մուալիճէլէր գուլլանմըշ
խէտէ, ասլա պիր շիֆա կէօլմէյուլ,
վէ պիր տիւզիյէ պու միւշքիւլ աղըը-
նըն շիտաթիւնտէն թաճիզ օլուլ,
էնճամինտէ տօսթլարընըն իպրամը վէ
նասիճաթը իւզրէ Տէր Արմիտասըն մէ-
ղարընա զիյարէթէ կիթմէյէ նիյիէթ
իթմիշ, վէ օրայա վասլ օլտուգտա տէր
ագապ մէղքիւր մէղարըն թօփրաղըն-
տան պիր փարչա ալըպ, վէ օ մէղարըն
իւզէրինտէթի սույուլա գարըշտըրըպ
կէօզլէրինին էթրաֆընա սիւրմիւշ, վէ
պէօյլէճէ տիզ չէօքիւլ պիր ճիւզի
տուա էթմիշ, վէ գալգըպ էվէ տէօն-
մէյէ ճարէթէթ էթտիյինտէ, օրատան
պիր գաչ ատըմ ուզանըր ուզանմաղ ա-
նինտէ սըզըլարը թէսկին օլմուշ, վէ
կէօզլէրի աչըմըշ, վէ թէթմիւլէն օ միւշ-
քիւլ իլլէթտէն խէլաս օլմուշ:

Մէղքիւր Աբիկ պու Տիքեայէյի

քէնտիյէ վուզու օլմուշ օլտուղու ի-
չին սահի՛ն օլտուղունա Աբրահամ Սեր-
բու վէ Աօղմօ Աոմիտաս նամինտէ զաթ-
լարըն հուզուրունտա եէմին իլէ շահա-
տէթ էթմիշ, վէ միւշարիլէյհիւմ Աբ-
րահամ Սերբու, վէ Աօղմօ Աոմիտաս
տախի պիղիմ հուզուրումուզտա պալա-
տէ զիքր օլան Պետրոս Աբիկին պէօյ-
լէճէ քէնտիլէրէ հիքեայէ իտուպ եէմին
իլէ հուզուրլարընտա շահատէթ էթ-
միշ օլտուղունա, քէնտիլէր տախի եէ-
մին իլէ շահատէթ էթմիշ օլտուղլարընը
միւպէյեին, իշպու քեաղըտը քէնտի իմ-
զամըզ իլէ իմզալար վէ թէմհիթ իտե-
րիզ:

24 Յուլիոս . 1771 .

(Իճա ելէրէ կէպէ .)

32 . Ղիլաճը Սահակ իամինտէ պիր
քիմսէ շահատէթ էտէր քի, քէնտի
Յովսէփ իամինտէ պիր օղու, տիղլէրի-
նին սինիրի չէքիք տօղմուշ օլտուղու
սէպէպէ, սսլա այագ իւթիւնէ զալզա-
մայըպ, վէ պիր ատըմ պիլէ ալամագ
օղուպ, 1763 սէնէսի օն իքի եաշընա
լասլ օլմուշ օլտուղու հալտէ Տէր Ար-

միտասըն մեզարընա զիյարէթէ կէօ-
թիւրմիւշէր , վէ օրաճըգտա մեղքիւր
մեզարըն սույունտան վէ թօփրաղըն-
տան պիր ճիւղի օ չօճուղունն իւ-
ղէրինէ գօյուպ , օ հաֆթա չօ-
ճուգ իֆաղաթ քերէմինէ նայիլ օլմուշ
տուր :

Մէզքիւր Իսահակ , Տէր Սարգիս
իսմինտէ պիր քահանայնըն հուղուրուն-
տա պունու հիքեայէ իտուպ , սահի՛հ
օլտուղունա եէմին իլէ շահատէթ էթ-
միշ , վէ մեզքիւր Տէր Սարգիս տախի
պիղիմ հուղուրումուղտա եէմին իլէ
շահատէթ էթմիշ տիր , պալատէ զիքր
օլան Իսահակ քէնտի հուղուրունտա
պու եօգարտաքի հիքեայէ օլան վու-
գուլաթըն սահի՛հ օլտուղունա եէմին ի-
լէ շահատէթ էթմիշ տիր տէյու :

Պունունն պէօյլէ օլտուղունու միւ-
պեյիին . . .

9 Օգոստոս . 1771 .

(Իհլու եւերեի կէտե .)

33 . Չիղմէճի Մնդրէաս նամինտէ
պիր քիմսէ շահատէթ էտէր քի , քէն-

տի Արքուհի իսմինտէ պիր գըզընըն ու
յուզ իլլէթինտէն պիւթիւն վիճուաի
եարա պէրէ քէսիլմիշ օլուպ , իւչ սէ-
նէ միւթէմատի պու միւշքիլ հալտէ
դալմըշ , էնճամինտէ 1758 սէնէսի
պունու Տէր Աոմիտասըն մէզարընա
կէօթիւրմիւշլէր , վէ օրաճըգտա պու-
նուն վիճուտինէ պիր ճիւղի մէզքիւր
մէզարըն թօփրաղընտան վէ սույուն-
տան սիւրմիւշլէր , վէ օ տազիգէտէ
մէզքիւրէ գըզըն պիւթիւն օ ույուզ-
լու տէրիսի սոյուլուպ տիւշմիւշ , վէ
անինտէ իֆազաթ քէրէմինէ նայիլ օլ-
մուշ :

Մէզքիւր Անդրէաս պու վուգուա-
թըն սահիհ օլտուղունա Տէր Սարգիս
նամինտէ Արմէնի Գաթօլիյի քահանա-
սը հուզուրունտա եէմին իլէ շահատէթ
էթմիշ տիր , վէ միւշարիլէյհ Տէր Սար-
գիս տախի պիղիմ հուզուրումուզտա
քէնտի քահանայըգ իթիպարը իւզէրի-
նէ շահատէթ էթմիշ տիր • մէզքիւր
Անդրէաս քէնտի հուզուրունտա պէօյ-
լէճէ պալատէ զիքր օլան վուգուաթըն
սահիհլիյինէ եէմին իլէ շահատէթ էթ-
միշ տիր տէյու :

ՊուՆՈՒՆ պէ՛օյլէ՛ օլտուղուՆու միւ-
թէսսատարգ . . .

9 Օգոստոս . 1771 .

(Ի՛շա ելէրէ՛ նեւէ .)

34 . Օտուրվիզեան Խաչատուր քերի-
մէսի Ռուբաստան նամինտէ պիր դատըն
շահատէթ էտեր քի , քէնտի տէօրթ
եաշընտա պիր դըղընըն գօլլարընըն սի-
նիրլէրի չէքիլիպ , վէ էքի այ պիր տիւ-
ղիյէ պու հիյէթտէ գալըպ , վէ հէր
նէ գատար իլաճլար գուլլանըլմըշ իսէ
տէ , ասլա պիր չարէ օլամայարագ , էն-
ճամինտէ 1760 սէնէսի մէղքիւրէ Ռու-
բաստան պու դըղը Տէր Աոմիտասըն մէ-
զարընա կէօթիւրմիւշ , վէ օրաճըգտա օ
մէղարըն թօփրաղընտան վէ սույունտան
պիր ճիւղի պուՆուՆ գօլլարընըն իւղէ-
րինէ սիւրտիւքտէ , օ կիւնիւ եալընըղ
պիր գօլու տիւղէլմիշ :

Մէղքիւրէ Ռուբաստան Տէր Սարգիս
Լըրմէնի Ղաթօլիք քահանայսը հուղու-
րունտա պու պալատէ զէքր օլան վուգու-
աթըն սահիհ օլտուղունա՛նէմին իլէ շա-
հատէթ էթմիշ տիր , վէ մէղքիւր Տէր

Մարդիս տախի պիղիմ հուզուրումուզտա
քէնաի Քահանայլըդ բիւթպէսի վէ ի-
թիպարը իւզէրինէ թէէմին իթմիշտիր քի,
մէզքիւրէ Քուրաստան պունադլ օլունան
հիքեայէնին տօղրու օլտուղունա եէմին
իլէ քէնաի հուզուրունտա շահատէթ
էթմիշ տիր :

Պունուն պէօյլէ օլտուղունու միւպէյ-
յին . . .

Պէլօլու . 9 () Գասպուս . 1771 .

(Իճա եւերէ կէտէ .)

35 . Տէր Ղազար Պաղինտիկան շէ-
հատէթ էտէր քի , քէնաի Աղեսարէթ
իսմինտէ պիր դըզը իքի նաշընա եէթիշ-
միշ օլարագ եիւրիւմէզ օլուպ , մէզքիւր
Քահանայ անը Տէր Աոմիտասըն մէզա-
րընա կէօթիւրմիւշ , վէ մէզարըն իւզէ-
րինէ ջերմնուանդութիւն իչին գօնուլ-
մուշ օլան սուտան պիր աղաճըդ պու
չօճուղա իչիրիպ , չօճուգ էվէ տէօն-
տիւքտէ եիւրիւմէյէ պաշլամըշ :

Մէզքիւր Տէր Ղազար , պիղիմ հու-
զուրումուզտա քէնաի Քահանայլըդ
բիւթպէսի իւզէրինէ թէէմին իթմիշ

տիր պու պալատէ հիքեայէ օլան վու-
գուլաթ սահիհ վէ տողըու տուր տէյու :

Պունուն պէօյլէ օլտուղունու միւ-
պէյեին . . .

Պէկօլու . 24 Յուլի . 1771 .

(Իհա պալատէ կէտէ)

36 . Արատ Գրիգոր իամինտէ պիր
քիմսէ շահատէթ էտէր քի , իքի սէնէ
միւթէմատի ույուղ իլլէթինէ տիւջար
օլուպ , ճէմի մուսալիճէլէրի գուլան-
տրգտան սօնըրա , հիչ ֆիրինտէն ասլա
պիր ֆայիտէ կէօրէմէտի յինտէն , վէ
կիւնտէն կիւնէ իլլէթինին տախի թէ-
րագղը պուլտուղունու տէրք իթտիյին-
տէն , էնճամ Տէր Աոմիտասըն մէզարը-
նա զիյարէթէ կիթմէյէ նիյյէթ գօ-
մուշ , վէ իքի իւչ տէֆա օրայա զիյա-
րէթ իտուպ , սօն տէֆասընտա թէքմի-
լէն իֆագաթ քէսպ իթմիշ :

Մէզքիւր Արատ պու հիքեայէնին
սաֆի տողըուլուգ օլտուղունա Վէօ-
միւրճեան Աօղմօ Աոմիտաս , վէ Մարի-
ամ Չամիչ զաթլէրին հուղուրունտա
նէմին իլէ շահատէթ էթմիշ տիր . վէ

մէզ քիւր Կօղմօ Կոմիտաս , վէ Մարի-
ամ տալսի քէնտիլէրինին հուզուրուն-
տա մէզ քիւր Կրատըն պու հիքեայէնին
սահիհլի իչին եէմին էթմիշ օլտու-
զունա պէնիմ հուզուրումտա շահատէթ
էթմիշ տիրլէր :

Պունուն պէօյլէ շտուզունսւ միւթէս-
սատարգ . . .

Պէէ օլլու . 16 Յուլի . 1771 .

(Իհա ելերիէ կէպէ .)

37 . Ժամկոչեան Ազէքսանդր իամին-
տէ պիր քիմսէ շահատէթ էտէր քի ,
քէնտի Անտոն իամինտէ պիր գայնը տիլ-
սիզ տօղմուշ օլուպ , պու չօճուզու
1707 սէնէսի , օն իքի եաշընտա օլարագ
պիւրատէրի Ղուկաս իլէ պիրլիքտէ փէ-
տէրի Տէր Կոմիտասըն մէզարընա զիյա-
րէթէ կէօթիւրմիւշ , վէ օրաճըգտա օ
մէզարըն թօփրաղընտան վէ սույունտան
պիր ճիւղի պու չօճուզուն աղզընա գօ-
տուգտա անինտէ սէօյլէմէյէ պաշլամըշ ,
վէ իլք սէօզլէրիպունլար օլմուշ : Պա-
պա սիմիթ իսթէրիմ :

Մէզ քիւր Ազէքսանդր Տէր Սարգիս

Գաթօլիք Քահանայ Հուղուրունտա
հէմին իլէ շահատէթ էթմիշ աիր պու պա-
լատէ հէքեայէ օլան վուղուաթըն սահիհ
օլտուղունա , վէ մէզքիւր Տէր Սարգիս
տախի պէնիմ հուղուրումտա քէնտի
Քահանայլըզ բիւթպէսի վէ իթիպարը
իւղէրինէ թէէմին իթմիշտիր , միւշարի-
լէյհ Մղէքանդրըն քէնտի հուղուրուն-
տա պէօյլէճէ հէմին իթմիշ օլտուղունա :
Պունուն պէօյլէ օլտուղունա պինա-
յէն . . .

Պէէ օւլւ . . 9 () Գ 1771 .

(Լահա այնը էւէրէն ինպի .)

38 . Տիւղ քէրիմէսի Միւլքինէ իս-
մինտէ պիր դատըն շէհատէթ էտէր քի ,
պիրխանէ պիթթէմամ պիրպայրլմա իլլէ-
թինէ միւպթէլա օլուպ , 1762 սէնէսի
Տէր Աոմիտասըն մէզարընա զիյարէթէ
կիթմիշ , վէ անինտէ իֆագաթ քէսպ
իթմիշ :

Մէզքիւրէ Միւլքինէ պէնիմ հուղու-
րումտա պու պալատէ զիքր օլան հի-
քեայէնին սահիհ օլտուղունա հէմին ի-
լէ շահատէթ իթմիշ օլտուղունու միւ-

պէյտին , իշպոսմահալէ իմլամըզը գօ-
յոււպ թէմհիր իթմիշիզ տիր :

Պէկ օլլա . . 21 Յուլի . 1771 .
(Իմլա եւերեէ կէտէ)

39 . Բարչաճըհան Տիրուհի իամինտէ
պիր գատըն շահատէթ էտէր քի , Բար-
չաճըհան Պետրոս իամինտէ քէնտի խը-
սըմլարընտան գըրգ եաշընտա պիր ա-
տամ , իւչ սէնէ միւտտէթի պիր տիւ-
զիյէ աղզընտան Ալլահա , վէ Սուրբլա-
րա գարըը էօրֆիւլիւ վէ տիթրէնէճէք
քիւֆըլէր չըգարըր ըտը , պու սէպէպ-
տէն մէրսումէ Տիրուհի 1771 սէնէսի
Յուլիսին 21 ինտէ Ֆրանչիսկանլարըն
Պէկօղլունտաքի Աստուածածին Քիլի-
սէսինտէ պուլունտուղու անտէ , Աղիզ
Տէր Ամիտաս նահատակա տուտ իտիւպ ,
պու ատամըն շու խույտան իսլահ օլ-
մասընը նիաղ իթմիշ : Աէ օ կիւնտէն
սօնղրա օլ ատամ պիր տահա աղզընա
ասլա քիւֆըր ալմամըը , հաթթա օլթէ-
րէճէ օնտան իքրահ փէյտա իթմիշ քի ,
օ կիպի պիր չիրքին սէօղ իշիթտիքտէ
պուճագ պուճագ դաջարըմըը :

Մէղքիւրէ Տիրուհի պիղիմ հուղուրու-
մուղտա պու պալատէ հիքեայէ օլան
վուղուաթըն սահիհ օլտուղունա քէն-
տիսի պիղզաթ Ազիզ Տէր Աոմիտասա
տուա իթմիշ օլտուղու, վէ օնուն շէֆա-
աթընըն սէմէրէսինի կէօրմիշ օլտուղու
իչին եէմին իլէ շահատէթ իթմիշ օլտու-
ղունու միւթէսատարդ, իշպու մահալէ
իմզամըզը վազ իտուպ թէմհիթ իթմի-
շիզ տիր :

Պէէ օղլւմ . 28 Յուլի . 1771 .

(Իշու էւէրէ էնդէ .)

40 . Մաղաքեան Մէննա իոմինտէ
պիր քիմսէ շահատէթ էտէր քի, էմ-
նիյէթլի քիմսէլէրտէն վէ կէօղիւ իլէ
կէօրէնլէրտէն իշիթմիշ տիր քի, Տէր
Յակոբ Գոմէշ իսմինտէ օլան Տէրտէր,
քի Տէր Աոմիտասըն ալէյհինտէ եալան
շահատըզ իթմիշ իտի, պիր կիւն տաշ-
բատա պուլունտուղու զէման ամիանսըզըն
էօլմիշ տիր, վէ Միղտիմ իսմինտէ օլան
պիր աշխարհական քի Տէր Աոմիտասըն
թութուլտուղունտա հասասըզ իթմիշ
տիր, պահճէսինին պիր Բարմազըզը

գաղաէն պոյնուէնա կէջիպ, օնտան ա-
սըլմըշ վէ էօլմիւշ տիւր . Ա է մէզքիւր
րէ Մէննա փէտէրի վէ սայիր պիր
գաջ Քաթօլիքլէր իլէ մահալէլէրինին
սօգաղընըն պիր քէօշէսին տէ տուրտուգ-
լարը վէ լագըրտը իթտիքլէրի եէրտէ,
Չամիչֆընտըգ իսմինտէ քի Տէրտէրին
ամուճասը օլան պիր աշխարհական, օ
սօգաղտան կէջէրքէն պուշլարը կէօ-
րիւպ, վէ Քաթօլիք օլտուգլարընըթա-
նը յարագ, « Աէն կիտիպ օ Տէր Արմի-
տաս (քէօփէյին) թէնինի մէզարտան
չըգարըպ, քէլփլէրին էօնիւնէ գօմա-
լըյըմ, չիւն քի ճէմասթ օնա չիւրմէթ
էտէյօր », տէմիշ : Ա է պու սէօղիւ սէօյ-
լէյիպ, եէտի գարու կէջիպ, սէքիզին-
ճիսիքի քէնտի եէկէնինին (Չամիչֆըն-
տըղըն) էվի իտի, օնա կիրէր կիրմէզ,
պիր չօգ շամթա վէ աղլամագ սէսլէ-
րի իշիթիլմիշ, վէ մէզքիւր Մէննա տա-
խի սէյիրտիպ, պու աղլամանըն վէ շա-
մթանըն ասլընը աղնամագ իսթէտիք-
տէ, կէօրմիւշ քի մէզքիւր աշխարհա-
կան, եանի Չամիչֆընտըղըն ամուճասը,
էվին մէրտիվէնինէ վասլ օլուր օլմագ,
օրատա տահա պինիշի սըրթընտա օլա-

ըագ, օտուն փարչասը կիպի դալմըշ,
վէ պու սէպէպէ օ վայնասուն վէ աղ-
լամագ դօփմուշ:

Պու զիքք օլան Մէննա Մաղաքեան,
պէնիմ հուղուրումտա պու պալատէ հի-
քեայէ օլան իւչ վուղուաթլարըն,
եանիյա Տէր Յակոբ Տէրաէրին, վէ
Միղտիմիքինի իշիթմիշ օլտուղունա, վէ
իւչիւնճիւյիւ եանիյա Տէր Ամիտասըն
թէնինի մէղարտան չըգարմագ իսթէ-
յէնինքինի, պու քեաղըտտա եաղըլը օլ-
տուղու կիպի սահիհէն կէօղիւ իլէ կէօր-
միւշ օլտուղունա եէմին իլէ շահատէթ
իթմիշ օլտուղունու միւպէյյին, իշպու-
մահալտէ իմզամը վագ իտուպ թէմհիթ
իյլէմիշիմ տիր:

Պէէ օղլու . 11 () Գոսարու . 1771 .

(Իճա էլէրէի կէպի .)

41 . Խաչատուրեան Խամի նամինտէ
պիր դատըն շահատէթ էտէր քի,
տիւնեայա կիրաիքտէն սօնդրա իւչ էվ-
լատ տիւնեայա կէթիթմիշ օլուպ, իւչիւ-
տէ իքի իւչ եաղընա եէթիշտիքտէ էօլ-
միւշլէր, պու սէպէպէ մէղքիւրէ Տէր

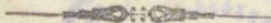
Առմիտասըն մէզարընա զիյարէթէ կիթ-
մէյէ նիյյէթ գօմուշ, վէ վազաա 1761
սէնէսի զիյարէթինի իտուպ, օնտան
սօնդրա պիր գըզ էվլատը օլմուշ, քի
հալէն եաշարըմըշ վէ օն եաշընա պալիդ
օլմուշումուշ:

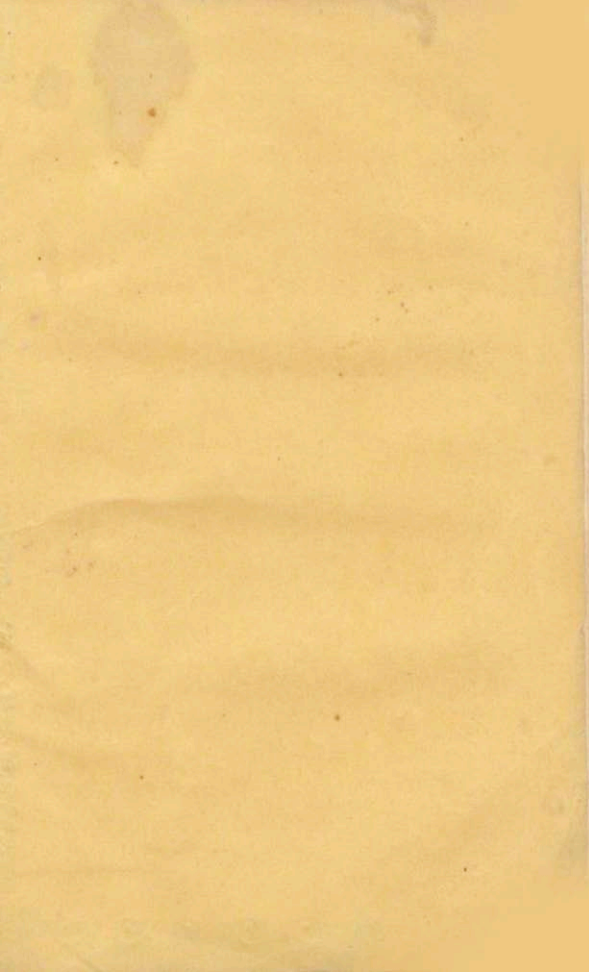
Մէզքիւրէ Իսմի, Տէր Սարգիս Վա-
հանայնըն հուզուրունտա պու վուզուա-
թըն այնը իլէ սահիհ օլտուզունա եէ-
մին իլէ շէհատէթ էթմիշ տիր, վէ միւ-
շարիլէյհ Տէր Սարգիս տախի պէնիմ
հուզուրումտա մէզքիւրէնին պէօյլէճէ
եէմին իթմիշ օլտուզունա քէնտի Վա-
հանայլըգ բիւթպէսի վէ իթիպարը իւ-
զէրինէ թէէմին իթմիշ տիր •

Պունուն պէօյլէ օլտուզունու միւ-
պէյյին • • •

Պէէ օղլու • 9 Օգոստոս • 1771 •

(Իշու ելէրէէ կէպէ •)

206

34-13

